Nordisk kulturfakta 2021:05

Harmonisering av nordisk museistatistik

Teknisk rapport / PM

Nordiska ministerrådet

Innehåll

Sammanfattning 4

Summary 5

Inledning 6

Kort om begreppet harmonisering 6

Data och tidsserier i Nordics Statistics Database (NSD) 7

En enkät till nationella statistikinstitut i de nordiska länderna 9

Metod 9

Resultat och slutsatser från enkäten 10

Statistikansvar och insamlingsprocesser 10

CULT 16: Definition av museum 11

CULT 16: Antal museer 12

CULT 16: Besök på museum 15

Samlade rekommendationer för en harmoniserad nordisk museistatistik 17

Referenser 18

Bilaga 1 19

Om denna publikation 20

Sammanfattning

I denna rapport sammanställer Kulturanalys Norden en kartläggning av museistatistik i de nordiska länderna. Vidare redovisas förutsättningar och rekommendationer för en fortsatt harmonisering av standarder inom statistikområdet. Med utgångspunkt i de variabler som återfinns i Nordic Statistics Database (NSD) identifierar rapporten att det finns möjligheter till vidareutvecklade standarder mot ökad harmonisering för de variabler som ingår i tabellen CULT16: Museums by reporting country, content and time i Nordic Statistics Database.

Rapporten finner såväl likheter som skillnader mellan de definitioner och standarder som används i respektive land. Primärt skiljer det sig åt huruvida länderna följer International Council of Museums (ICOM) definition, avgränsningar relaterade till vilka typer av museikategorier som inkluderas i statistiken samt vilken typ av besök som ingår i besöksstatistiken.

När det gäller inrapportering av uppgifter från museer råder vissa skillnader mellan länderna i fråga om hur ansvaret för detta är fördelat mellan olika aktörer. Ansvarsfördelningen har i vissa fall också förändrats över tid. Rapporten finner emellertid inget behov av rekommendationer som rör ländernas datainsamlingsprocess.

Mot bakgrund av observationerna i rapporten rekommenderar Kulturanalys Norden däremot följande:

• NSD bör fortsatt utgå från ICOM:s definition.
• De länder som utgår från en annan, snävare eller vidare, definition bör ombes lämna uppgifter som är anpassade till ICOM:s standard.
• Inkludera museer som haft tillfälligt stängt under året i NSD:s statistik över antalet museer.
• Prioritera så långt det är möjligt redovisning av verksamhetsbesök i NSD:s statistik över antalet museibesök.
• Redovisa för antalet museer endast antalet fysiska besöksställen, och definiera samtidigt vilken typ av verksamhet som ingår i de fysiska besöksställena för museet.
• Statistik med harmoniserad standard bör i den mån det är möjligt presenteras för alla nordiska länder och självstyrande regioner.

Summary

In this report, the Nordic Agency for Cultural Policy Analysis provides a survey of museum statistics in the Nordic countries. Additionally, the report presents an account of the conditions and recommendations for the continued harmonization of standards in the statistical area. Based on the variables in the Nordic Statistics Database (NSD), the report identifies opportunities for the further development of standards to achieve increased harmonization for the variables included in the table CULT16: Museums by reporting country, content and time in the Nordic Statistics Database.

The report finds similarities and differences between the definitions and standards used in each country. The main differences center around whether the countries follow the International Council of Museums' (ICOM) definition, boundaries in relation to the types of museum categories included in the statistics, and the type of visits included in the visitor statistics.

When reporting data from museums, there are some differences between countries regarding how responsibilities are divided between different actors. In some cases, the division of responsibilities has also changed over time. However, there are no recommendations outlined in the report concerning the different countries' data collection processes.

Based on the observations outlined in the report, however, the Nordic Agency for Cultural Policy Analysis makes the following recommendations:

- The NSD should continue to be based on the ICOM's definition.
- Countries that apply a different, narrower or broader definition should be asked to provide information that is adapted to the ICOM's standards:
- Include museums that closed temporarily during the year in the NSD's statistics on the number of museums.
- As much as possible, prioritise the reporting of exhibition visits in the NSD's statistics on the number of museum visits.
- For the number of museums, report only the number of physical locations, and at the same time, define the types of exhibitions that are represented in the physical locations for the museum.
- As far as possible, statistics should be presented with a harmonized standard for all Nordic countries and autonomous regions.

Inledning

Myndigheten för kulturanalys och Kulturanalys Norden påbörjade under 2020 en utredning av möjligheten till en ökad harmonisering av nordisk kulturstatistik. Initialt har tre områden identifierats där ett fortsatt harmoniseringsarbete bedöms vara möjligt. Dessa områden är film- och biostatistik, biblioteksstatistik och museistatistik. I denna rapport presenteras slutsatser kring museistatistik.

Behovet av att undersöka vilka definitioner som används i nordisk museistatistik har identifierats av företaget Statisticon, som förvaltar statistikdatabasen Nordic Statistics Database (NSD).

Kort om begreppet harmonisering

Harmonisering av statistik för olika länder handlar om att göra statistiken mer jämförbar, konsekvent och sammanhängande. Förändringar av det slaget gör det möjligt för användare att utläsa mer av statistiken. För att förbättra harmoniseringen bör dataägare och statistikproducenter därför vid behov sträva efter att

- använda konsekventa definitioner och mått i datainsamlingen
- presentera statistik på ett så jämförbart och sammanhängande sätt som möjligt.

Jämförbarheten av statistik ökar vid användningen av liknande definitioner och metoder för insamling och undersökning. Jämförbarheten i statistik minskar däremot om olika definitioner används, eller om olika mätverktyg, insamlingsmetoder eller sammanställnings- och presentationsprinciper används.

Eftersom de nordiska statistikmyndigheterna har nationella specifika användarkrav är sammanjämkande justeringar inte alltid vare sig rimliga eller lämpliga. I dessa fall bör man överväga andra åtgärder för att förbättra enhetligheten i data och statistik då de jämförs, till exempel att skapa harmoniserade standarder. Att statistik är ”harmoniserad” handlar alltså inte nödvändigtvis om att de olika länderna anpassar sig till varandra och skapar permanenta identiska definitioner och mått. I stället kan det handla om att skapa harmoniserade standarder som kan användas specifikt i de fall då länder jämförs eller då statistiken presenteras tillsammans med uppgifter för andra länder, till exempel i NSD. Harmoniserade standarder kan inkludera definitioner, enkätfrågor, föreslagna mått och information om hur statistiken tagits fram. Nordiska producenter av kulturstatistik kan använda sådana harmoniserade standarder för att anpassa sig till andra, exempelvis vid leverans av data till NSD, vilket ökar användbarheten av deras statistik.

Med utgångspunkt i detta resonemang har Kulturanalys Norden (KAN) i de rekommendationer som lämnas i rapporten konsekvent strävat efter att minska, snarare än expandera, datainnehållet.

Data och tidsserier i Nordics Statistics Database (NSD)

NSD:s uppgifter om museer består av en tabell med åtkomst via webbplatsen. Tabellen benämns *CULT16: Museums by reporting country, content and time* (fortsättningsvis CULT16). Tabellen består av tre variabler:

- antalet museer
- antal besök på museer
- antal besök på museer per 100 invånare.

Statistiken finns tillgänglig att hämta på nationell nivå och tidsserier börjar som tidigast 1990.

Uppgifter om antalet museer, antalet museibesök samt museibesök per 100 invånare återfinns för samtliga länder[1]. Det finns dock smärre skillnader vad gäller tillgängliga tidsserier, där vissa länder redovisar kompletta tidsserier sedan 1990 medan tidsseriebrott förekommer för andra. I tabell 1 och tabell 2 redovisas de år för vilka uppgifter om antalet museer och antalet besök på museer per 100 invånare finns tillgängliga för respektive land.

1. Sverige, Danmark, Norge, Finland, Island, Åland, Färöarna, Grönland.

Tabell 1. Tillgång til uppgifter om antalet museer (A) och antalet museibesök (B) i NSD, 1990–2019

	Sverige		Danmark		Norge		Finland		Island		Åland		Färöarna		Grönland	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
1990			•	•			•	•	•							
1991																
1992	•	•	•	•					•							
1993	•	•	•	•			•	•	•							
1994	•	•	•	•			•	•	•							
1995	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•				
1996	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•				
1997	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•				
1998	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•				
1999	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•				
2000	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•				
2001	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2002	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2003	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2004	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2005	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2006	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2007	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2008	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2009	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2010	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2011	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2012	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2013	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2014	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2015	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2016	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2017	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2018	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
2019			•	•	•	•	•	•		•	•	•	•	•	•	•

En enkät till nationella statistikinstitut (NSI:er) i de nordiska länderna

Som nämnts tidigare finns förutom skillnader i tidsseriernas egenskaper (inrapporterade år) även skillnader i vilka definitioner som används i nordisk museistatistik. Behov av att vidare undersöka skillnader i inrapporterade uppgifter har bland annat identifierats av företaget Statisticon, som förvaltar statistikdatabasen NSD. För att kunna förstå och beskriva likheter och skillnader vid insamling och redovisning av de uppgifter som ingår i de aktuella tabellerna i NSD, har Kulturanalys Norden skickat en enkät till samtliga nordiska länders statistikansvariga myndighet.

Metod

Arbetet med att ta fram förslag på harmoniserade standarder har inletts med en kartläggning av beskaffenheten hos de olika ländernas museistatistik. Kartläggningen har genomförts genom att en enkät har skickats till respektive lands statistikansvariga myndighet eller motsvarande inom museiområdet.

Enkäten

Enkäten som skickades ut var ett enklare formulär. Enkäten bestod av frågor som rör datainsamlingsprocessen för tabell CULT16 och var uppdelad i fem sektioner: allmänna frågor, definitioner, antal museer, besök på museum samt datainsamling och tidsserier. Enkäten i sin helhet bestod av tio frågor. Samtliga frågor hade svarsalternativen ja, nej samt ej tillämpbart. För att öka kvaliteten i svaren kompletterades flera av frågorna med ett fritextalternativ.

Bortfall

Samtliga länder har återkommit med svar på enkäten. Det finns däremot ett större internbortfall från vissa länder. De självstyrande områdena har färre antal museer och har på flera av frågorna angett svaret ”ej tillämpbart”. Exempelvis har Grönland endast Nationalmuseum och dess filialer, varför det inte varit relevant att vidare redogöra för vilken typ av museum som ingår i statistiken (se exempelvis tabell 1 nedan).

Kvalitetssäkring

Ett problem med enkätsvar kan vara att det är svårt att säkerställa att alla frågor tolkas likadant av alla respondenter. Alla respondenter har därför i frågeformuläret erbjudits möjlighet att utveckla svaren i fritext. Efter att enkäten mottagits har resultaten och rapportutkast stämts av med respondenten för respektive land.

Resultat och slutsatser från enkäten

Statistikansvar och insamlingsprocesser

I enkäten fick länderna besvara två allmänna frågor som rör datainsamling[2]. Den första rörde vem som ansvarar för insamlingen av statistiken, och den andra rörde tidsperioden som statistiken omfattas av.

Av de åtta länder som tillfrågats har enkäten i sex fall besvarats av de nationella statistikinstituten. I Sverige har svaren tillhandahållits av Myndigheten för kulturanalys, som också ansvarar för insamlingen av den officiella statistik som tillgängliggörs på myndighetens webbplats och av Statistiska centralbyrån. På samma sätt är det Museiverket som ansvarar för insamling och publicering av museistatistik i Finland och som svarat på enkäten. I övriga länder har svar på enkäten tillhandahållits av de nationella statistikinstituten. I rapporten *Förstudie till kulturens geografi i Norden* (Nordisk kulturfakta, 2021) ges en översiktlig bild av vem som ansvarar för insamling och publicering av museistatistiken. En sammanfattande bild är att länderna har olika upplägg, där det ibland finns en statistikansvarig myndighet som ansvarar för att leverera data till det nationella statistikinstitutet, medan det i andra fall är de nationella statistikinstituten som ansvarar för och genomför insamlingen.

Samtliga länder har svarat att de samlar in museistatistik på årlig basis.

Slutsatser och rekommendationer

I denna rapport ser vi ingen anledning att lämna rekommendationer som rör ländernas ansvarsfördelning av insamling av museistatistiken. Vår slutsats är att det inte tycks föreligga några hinder för ökad harmonisering och jämförbarhet som baseras på skillnader i datainsamlingsprocesser.

2. Frågornas lydelse är: 1) Does your organization deliver data to an NSI who submits data to NSD on Museums? (table cult:16) 2) Do you know for how long your organization have been reporting data on Museums to your NSI or equivalent governmental organization?

CULT 16: Definition av museum

I NSD används The International Council of Museums (ICOM) definition av museum. Definitionen används av de flesta av världens länder, och alla nordiska länder har nationella ICOM-organisationer som organiserar museer och översätter definitioner till de nationella språken. ICOM:s definition lyder:

> *A museum is a non-profit, permanent institution in the service of society and its development, open to the public, which acquires, conserves, researches, communicates and exhibits the tangible and intangible heritage of humanity and its environment for the purposes of education, study and enjoyment.*

Hur ett museum definieras är centralt för att kunna utröna jämförbarheten och samstämmigheten när museerna rapporterar antalet museer och besök på museum. Definitionen är grunden på vilken statistiken vilar. I enkäten ställdes frågan om den definition av museum som tillämpas på museistatistiken till fullo korresponderar med ICOM:s definition[3].

En sammanställning av svaren visar att möjligheten till nordiska jämförelser begränsas av hur museipopulationen definieras. Av sju länder som svarat på frågan uppger fyra att de följer ICOM:s definition. Samtidigt uppger tre länder, Sverige, Finland och Island, att de inte gör det. I fallen Sverige och Finland rör det sig om att den definition som används är snävare. Sedan 2017 utgår definitionen i Sverige från den nationella museilagen, som infördes samma år[4]. I Finland måste de museer som ingår i statistiken uppfylla ett antal krav på aktiviteter som definieras i den finska museilagen från 2019[5]. Island använder en bredare definition, men beskriver samtidigt att det för de senaste fem åren finns möjlighet att separat redovisa statistik som faller inom ICOM:s definition[6].

Slutsatser och rekommendationer

Baserat på ovanstående är slutsatsen i denna rapport att länderna utgår från olika definitioner av museum. Det i sin tur utgör ett hinder för harmonisering av statistiken mellan de nordiska länderna. En möjlighet är att utgå från ICOM:s definition som en minimistandard och att de länder som snävat eller breddat sin definition har möjlighet att lämna separata redovisningar. Sådana möjligheter har bland annat lyfts fram av Island. Länderna som använder en snävare definition bör se över möjligheten att redovisa separat statistik som ligger närmre ICOM:s definition.

3. Frågan lyder: Does your definition of museum fully correspond to the definition applied in the Nordics statistics database?
4. Sveriges museilag (2017:563) 2 §: Med ett museum avses i denna lag en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld.
5. Museum Act (2 § 314/2019): The purpose of museum activities is to:1) record and preserve cultural and natural heritage and art; 2) promote and make use of research on artefacts, data and other material; 3) promote the availability, accessibility and use of artefacts, data and information; 4) exhibit cultural and natural heritage and art and provide experiences; 5) work and interact with the public and promote education and teaching.
6. Enligt uppgift har utarbetandet av en museilag också diskuterats i det norska Regeringskansliet.

Cult 16: Antal museer

Vilka museer som räknas med i variabeln för antal museer ser olika ut mellan länderna. Utöver skillnader i definitioner, som framgått ovan, finns det också andra olikheter som är relaterade till olika avgränsningar.

I enkäten har länderna fått svara på tre frågor som handlar om vilka museer som ingår i variabeln antal museer. Den första frågan rör vilken typ av verksamheter som ingår i statistiken[7]. I tabell 2 redovisas svaren.

Tabell 2. Typ av verksamhet som ingår i museistatistiken

	SE	DK	NO	FI	IS	AX	FO	GL
National museums and affiliated institutions	•	•	•	•	•	•	•	•
Local museums	•	•	•	•	•	•	×	–
Scientific museums	•	•	•	•	•	×	–	–
Galleries	×	×	•	×	×	×	•	–
Conservation institutes	×	×	×	×	×	×	–	–
Exhibition galleries in libraries	×	×	×	×	×	×	–	–
Exhibition galleries in archive centres	×	×	×	×	×	×	–	–
Natural, archaeological and ethnographic monuments	×	×	•	×	×	•	•	–
Historical monuments and sites	×	×	×	×	×	•	•	–
Botanical gardens	×	×	×	×	•	×	–	–
Zoo's	×	•	×	×	•	×	–	–

Kommentar: • = Ja, x = Nej, – = N/A eller svar saknas.

Tabellen visar att länderna inkluderar olika typer av museiverksamheter när de redovisar antalet museer. Samtidigt redovisar länderna samstämmiga svar kring stora kategorier som rimligtvis rymmer en stor andel av de redovisade museerna: nationalmuseer, lokala museer samt museer med vetenskaplig inriktning (de tre översta raderna i tabell 2 ovan). Bortsett från Färöarna uppger samtliga länder att de inkluderar lokala museer i sin statistik. Grönland redovisar endast statistik från Nationalmuseum och dess filialer. Inga länder inkluderar konservatorier eller

7. Frågan lyder: What sites are included in the data reported by you to the NSI? Svarsalternativ: Ja/Nej. De olika typerna av museum framgår av tabell 2.

utställningar i bibliotek eller arkiv. I Sverige samlas det in och redovisas statistik från botaniska trädgårdar. Dessa ingår dock inte i den officiella statistiken och därför inte heller i rapporteringen till NSD. Finland uppger i sina svar att den finska museistatistiken kan inkludera exempelvis gallerier i de fall där de bedöms vara en museiliknande verksamhet och verksamheten är organiserad och styrs av ett professionellt museum. I övriga fall är konsthallar och andra närliggande verksamheter exkluderade från statistiken. Norge uppger att man inkluderar gallerier och arkeologiska monument[8] medan Danmark och Island uppger att man inkluderar zoon.

Länderna har även fått frågan om de inkluderar museer som haft tillfälligt stängt under året och museer med mindre än en årsarbetskraft[9]. Här präglas den rapporterade statistiken av skillnader, vilket påverkar möjligheten till samstämmig rapportering om antalet museer. Tre länder, Sverige, Norge och Grönland, inkluderar inte museer som haft tillfälligt stängt under året. I fallet Sverige kan det röra sig om museer som stängt på grund av renovering. Antalet tillfälligt stängda museer i Sverige brukar röra sig om omkring 20–30 per år. Vad gäller Norge får SSB ett dataunderlag från norska Kulturrådet som inkluderar information även om museer som har haft tillfälligt stängt. Dessa sorteras dock bort av SSB från den officiella statistiken.

Danmark, Island och Åland inkluderar museer med mindre än en årsarbetskraft i sin redovisning till NSD. I övriga länder (svar saknas från Färöarna) ingår inte museer med mindre än en årsarbetskraft. De data som finns tillgängliga om museiutbudet i Finland omfattar endast de museer som sköts professionellt eller på heltid. Denna avgränsning har potentiellt stora konsekvenser för statistikens samstämmighet. Mindre, ofta lokala, museer med ideell arbetskraft står för en stor del av många länders museala verksamhet. I Sverige samlas uppgifter även in om museer med mindre än en årsarbetskraft, men dessa ingår inte i rapporteringen till NSD och detsamma gäller för Norge. Av Sveriges officiella statistik framgår att museer med mindre än en årsarbetskraft utgjorde närmare 40 procent av de tillfrågade museerna i den årliga undersökningen.[10]

Tabell 3. Museer med mindre än en årsarbetskraft och tillfälligt stängda museer

	SE	DK	NO	FI	IS	AX	FO	GL
Museer med mindre än en årsarbetskraft	×	•	×	×	•	•	–	×
Tillfälligt stängt under året	×	•	×	•	•	•	–	×

Kommentar: • = Ja, x = Nej, – = N/A eller svar saknas.

8. Den norska statistiken inkluderar inte alla arkeologiska monument, men i de fall då ett monument är kopplat till ett besökscenter med museifunktioner som tillfredsställer ICOM:s definition räknas dessa.
9. Frågan lyder: What types of museums are included in the data reported by you to the NSI? Museums temporarily closed during the entire year, museums with less than one Full Time Equivalent (FTE). Svarsalternativen är Ja/Nej.
10. Kulturanalys 2021.

Den tredje frågan i enkäten handlar om på vilken organisatorisk nivå statistiken samlas in: fysiska besöksställen/museer eller museimyndigheter/administrativ paraplyorganisation[11]. Enkätsvaren visar att frågan är svår att besvara och att det finns flera oklara fall och avgränsningar. Detta går delvis att härleda till att länderna har olika organisationsstruktur och styrning av museerna. I vissa länder är museiväsendet organiserat inom ett fåtal större museimyndigheter eller administrativa enheter som i sin tur har ett stort antal museer eller filialer. Andra länder har en mer decentraliserad struktur, där museerna är fristående. Komplexiteten avspeglas i enkätsvaren. I Finland och Norge är observationsenheten den administrativa enheten, som i sin tur kan ha flera fysiska besöksställen under sitt paraply. Färöarnas museistatistik bygger inte heller på antalet fysiska besöksplatser, utan Nationalmuseet har exempelvis utställningar på olika platser. I Sverige räknas enbart de fysiska besöksställena och inte den administrativa enheten när det rör sig om en större museimyndighet. Däremot särredovisas inte filialer. Åland och Danmark uppger att de redovisar en mix av båda formerna: administrativa enheter och fysiska besöksställen/museer.

Tabell 4. Administrativ enhet eller fysiska besöksställen.

	SE	DK	NO	FI	IS	AX	FO	GL
Fysiska besöksställen	•	•	×	×	•	–	–	–
Administrativ enhet	×	•	•	•	×	–	–	–

Kommentar: • = Ja, x = Nej, – = N/A eller svar saknas.

Utöver skillnader i definitioner, som framgått ovan, finns det andra olikheter som är relaterade till olika avgränsningar. I bilaga 1 redovisas tidsserien över antalet museer i de nordiska länderna. En slutsats är att flera länder redovisar tidsserier som präglas av markanta förändringar över tid. Dessa fluktuationer innebär att det sannolikt skett förändringar i vilka museer som ingår i statistiken, eller att fler museer tillkommit i populationen. Där kan framför allt två betydande förändringar identifieras i tidsserierna: för Sverige 2012–2013, då man i den svenska statistiken fick tillgång till arbetslivsmuseerna, samt för Norge 2001–2002, då det skedde en konsolideringsprocess. Under konsolideringsprocessen år 2001 i Norge slogs flera museer samman i större konsoliderade museer eller museinätverk. Av den anledningen minskar antalet museer från 508 st år 2001 till 274 st år 2002[12].

Slutsatser och rekommendationer

Det finns betydande skillnader i ländernas avgränsningar som i sin tur påverkar möjligheten att skapa en samstämmig museistatistik. Länderna gör olika avgränsningar vad gäller minsta antalet årsarbetskrafter, tillfälligt stängda museer och typ av museer som ingår i statistiken. Vidare är museiväsendet organiserat på olika sätt, vilket innebär att statistiken hänvisar till olika organisatoriska nivåer.

För att underlätta en harmonisering rekommenderas att se över möjligheterna att

11. Frågan lyder: How are the number of museums counted in the data reported by you to your NSI? Number of sites, Number of administrative units/branches. Svarsalternativen är Ja/Nej.
12. Den norska konsolideringsprocessen beskrivs i tidigare publikation från Kulturanalys Norden: Nordisk kulturfakta 2021:01 s. 23.

särredovisa eller plocka ut delmängder av statistik till NSD. Flera länder pekar på sådana möjligheter som inte hade inneburit ny insamling av data, utan möjlighet att plocka isär befintlig sådan. Som exempel redovisar Sverige museer med mindre än en årsarbetskraft separat, men kan samtidigt inkludera sådan statistik.

En stor utmaning är att navigera bland ländernas olika organisatoriska förutsättningar. Den statistik som produceras är i mångt och mycket en produkt av de olika ländernas förutsättningar. I flera länder skulle en ändring från museimyndighet till fysiska besöksställen/museer innebära stora förändringar i befintlig insamling av data, och innebära att insamling av besöksstatistik skulle försvåras.

Rekommendationen är därför på kort sikt att statistikmyndigheterna i sina leveranser till NSD ytterligare förtydligar vilken avgränsning som gjorts i leverans till variabeln antal museer respektive besök på museum.

För att på sikt möjliggöra jämförbar och användbar statistik över antalet museer är en långsiktig rekommendation att endast redovisa antalet fysiska besöksställen för museer. En förutsättning är då att länderna samtidigt definierar och beskriver vilken typ av verksamhet som ingår i definitionen fysiska besöksställen för museer.

CULT 16: Besök på museum

Den andra variabeln som ryms inom CULT16 är antalet besök på museum. Vid en bedömning av variabeln bör poängteras att samstämmigheten i hög grad är beroende av de definitioner och avgränsningar som diskuterats i avsnittet ovan. Om det föreligger stora skillnader kring vilka museer som ingår i ländernas besöksstatistik är det också svårt att uppnå jämförbarhet vad gäller besök. En ytterligare punkt som försvårar jämförelsen är avsaknaden av enhetliga besöksräkningsmetoder, vilket framkommit av tidigare kartläggningar (Kulturanalys Norden 2021).

Samtliga länder har svarat på enkätfrågan som rör vilken typ av besök som räknas med i variabeln antal besök på museum. Enkäten frågar om tre typer av besök:

- besök på gratis utställningar (verksamhetsbesök)
- besök på avgiftsbelagda utställningar (verksamhetsbesök)
- besök på museets inom- eller utomhusanläggning såsom museishop, restaurang eller andra faciliteter (anläggningsbesök).

I den svenska statistiken[13] kan ofta anläggningsbesök och verksamhetsbesök särskiljas[14]. Anläggningsbesök korresponderar med den sista frågan ovan, och avser besök på museets inomhus- och utomhusanläggning, såsom avgiftsbelagda och gratis utställningar, restaurang, butik, toalett och foajé. Verksamhetsbesök avser besök på de områden på museet som har entréavgift eller motsvarande delar på ett museum med fri entré. Fortsättningsvis kommer denna rapport att använda de två begreppen verksamhetsbesök och anläggningsbesök för att sammanfatta vilken typ av besök som ingår i museistatistiken för de olika länderna.

I tabell 5 framgår att Sverige, Danmark och Åland inkluderar anläggningsbesök i sin redovisning av antal museibesökare. I övriga länder redovisas verksamhetsbesök.

13. Kulturfakta 2020:1.
14. Verksamhetsbesök ingår som en delmängd av anläggningsbesök.

Tabell 5. Typ av besök som ingår i statistiken per land

	SE	DK	NO	FI	IS	AX	FO	GL
Verksamhetsbesök	•	•	•	•	•	•	•	•
Anläggningsbesök	•	•	×	×	×	•	×	×

Kommentar: • = Ja, x = Nej, – = N/A eller svar saknas.

Som klargörande exempel från Sverige kan nämnas att här summeras i första hand anläggningsbesöken för de respektive museerna till den totala besökssiffran per år. I de fall då uppgift om anläggningsbesök saknas räknas verksamhetsbesök[15]. Att summera anläggningsbesök från museerna prioriteras alltså framför verksamhetsbesök.

En årlig besökssiffra endast baserad på verksamhetsbesök är inte möjlig att ta fram för Sverige. Däremot skulle prioriteringsordningen kunna kastas om för hur besöksstatistiken summeras så att besökssiffran blir mer jämförbar med de länder som endast redovisar verksamhetsbesök. Verksamhetsbesök skulle kunna prioriteras före anläggningsbesök i summeringen av den årliga besöksstatistiken. I dag baseras besökssiffran till 80 procent på anläggningsbesök och till 20 procent på verksamhetsbesök. En omvänd prioriteringsordning för Sverige skulle kunna resultera i en besökssiffra som till 40 procent baseras på anläggningsbesök och till 60 procent på verksamhetsbesök. De svenska uppgifterna skulle alltså kunna trimmas för att bättre överensstämma med en nordisk harmoniserad standard genom att kompositionen av olika typer av besök justeras[16]. Möjligheterna att ytterligare trimma besökssiffrorna från Danmark och Åland bör kunna utredas vidare.

Slutsatser och rekommendationer

För en bättre harmoniserad statistik över antalet besök på museer rekommenderas att, så lång det är möjligt, prioritera redovisning av verksamhetsbesök i NSD:s statistik över antalet museibesök.

15. Motsvarande ca 80 procent av museerna i Sverige rapporterar i dagsläget anläggningsbesök medan ca 60 procent av de svenska museerna rapporterar verksamhetsbesök. Där finns alltså en överlappning med museer som redovisar både anläggningsbesök och verksamhetsbesök. En del av de svenska museerna rapporterar alltså båda siffrorna, och i dessa fall utgör verksamhetsbesöken en delmängd av anläggningsbesöken.
16. På Kulturanalys har initiala sådana test genomförts, vilket då reducerar besökssiffran för referensåret 2018 från ca 26 miljoner besök till ca 17 miljoner.

Samlade rekommendationer för en harmoniserad nordisk museistatistik

Mot bakgrund av ovanstående slutsatser väljer Kulturanalys Norden att rekommendera ett antal steg mot nordiska harmoniserade standarder för museistatistik.

Kulturanalys Norden rekommenderar följande:

- NSD bör fortsatt utgå från ICOM:s definition.
- De länder som utgår från en annan, snävare eller vidare, definition bör ombes lämna uppgifter som är anpassade till ICOM:s standard.
- Inkludera museer som haft tillfälligt stängt under året i NSD:s statistik över antalet museer.
- Prioritera, så långt det är möjligt, redovisning av verksamhetsbesök i NSD:s statistik över antalet museibesök.
- Redovisa för antal museer endast antalet fysiska besöksställen för museer, och definiera samtidigt vilken typ av verksamhet som ingår i fysiska besöksställen/museer.
- Statistik med harmoniserad standard bör presenteras i den mån det är möjligt för alla nordiska länder och självstyrande regioner.

I flera nordiska länder omfattas museistatistiken av bestämmelserna kring den officiella statistiken. Detta medför uppgiftsskyldigheter, dvs. att museerna är skyldiga att lämna uppgifter till grund för den officiella statistiken till de statistikansvariga myndigheterna. Dessa bestämmelser används dock sällan. I stället bygger datainsamling idag på frivilligt samarbete mellan museerna och ansvarig statistikmyndighet. I flera länder är det andra myndigheter än den nationella statistikmyndigheten som samlar in data. Därför fokuseras de flesta av våra rekommendationer och slutsatser ovan på att exkludera datainnehåll mot minsta gemensamma nämnare, snarare än att expandera datainsamlingen.

Vår rekommendation för arbetsprocessen framåt är att en nordisk harmoniserad standard för museer utvecklas i enlighet med rekommendationerna ovan. Denna standard kan sedan ingå i leveransförfrågan till respektive länders NSI.

Referenser

Förstudie till kulturens geografi i Norden – Tillgängliga data och forskningsöversikt. *Nordisk kulturfakta* 2021:01.

Kulturfakta 2020:1, Museer 2020. Myndigheten för kulturanalys.

Bilaga 1

CULT16: Museums by content, time and reporting country

Number of museums

	Denmark	Faroe Islands	Greenland	Finland	Åland	Iceland	Norway	Sweden
1990	283	..	..	114	..	71	..	..
1991	285	..	..	..	..	73	..	..
1992	285	..	..	..	..	76	..	201
1993	284	..	..	125	..	78	..	197
1994	284	..	..	130	..	84	..	195
1995	290	..	..	134	6	82	557	197
1996	273	..	..	139	6	86	552	218
1997	273	..	..	145	6	85	539	228
1998	280	..	..	146	6	95	484	240
1999	276	..	..	152	6	97	433	234
2000	278	..	..	155	6	104	511	239
2001	273	4	20	157	6	105	508	238
2002	271	4	20	162	6	108	274	228
2003	267	4	20	163	7	123	263	226
2004	258	4	20	163	7	131	234	223
2005	257	4	20	165	7	127	188	226
2006	262	4	20	163	7	124	175	241
2007	272	4	20	165	7	128	173	229
2008	277	4	22	164	7	127	166	232
2009	249	5	15	157	7	134	148	226
2010	267	5	15	158	7	138	137	238
2011	281	6	15	156	7	115	134	243
2012	274	5	15	154	9	129	128	252
2013	258	4	15	154	9	130	127	371
2014	255	4	15	152	9	127	118	391
2015	254	3	15	150	10	141	115	373
2016	227	3	15	154	10	130	107	398
2017	210	3	15	154	9	140	107	479
2018	216	3	15	154	10	140	100	461
2019	214	4	15	153	10	..	98	..

Om denna publikation

Harmonisering av nordisk museistatistik

Teknisk rapport / PM

Nord 2021:062
ISBN 978-92-893-7183-4 (PDF)
ISBN 978-92-893-7184-1 (ONLINE)
http://dx.doi.org/10.6027/nord2021-062

Foto på framsidan i ONLINE / sidan 2 i PDF: Yadid Levy/norden.org

Publicerad: 17.11.2021

© Nordiska ministerrådet 2021

Den här publikationen är utgiven av Kulturanalys Norden på uppdrag av Nordiska ministerrådet. Kulturanalys Norden utgör ett nordiskt kunskapscentrum för kulturpolitik till nytta för det nordiska kulturpolitiska samarbetet, nationella myndigheter, kulturlivet i de nordiska länderna och nordisk kulturforskning.

Ansvarsfriskrivning

Denna publikation har finansierats av Nordiska ministerrådet. Men innehållet återspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets synpunkter, åsikter eller rekommendationer.

Rättigheter och tillstånd

Detta verk är tillgängligt under licensen Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell (CC BY 4.0) https://creativecommons.org/licenses/by/4.0

Översättningar: Om du översätter detta verk, vänligen inkludera följande ansvarsfriskrivning: Denna översättning är inte producerad av Nordiska ministerrådet och ska inte betraktas som officiell. Nordiska ministerrådet kan inte hållas ansvarigt för översättningen eller eventuella fel i den.

Bearbetningar: Om du bearbetar detta verk, vänligen lägg till följande ansvarsfriskrivning tillsammans med tillskrivningen: Detta är en bearbetning av ett originalverk av Nordiska ministerrådet. De synpunkter och åsikter som uttrycks i bearbetningen är författarens/författarnas egna. Synpunkterna och åsikterna i denna bearbetning har inte godkänts av Nordiska ministerrådet.

Innehåll från tredje part: Nordiska ministerrådet äger nödvändigtvis inte varje enskild del av detta verk. Nordiska ministerrådet kan därför inte garantera att återanvändningen av innehåll från tredje part inte gör intrång i tredje parts upphovsrätt. Om du vill återanvända innehåll från tredje part står du för de risker sådana upphovsrättsintrång innebär. Du är ansvarig för att avgöra om det finns ett

behov av att erhålla tillstånd för användning av innehåll från tredje part. Om ett tillstånd krävs är du också ansvarig för att erhålla ett relevant sådant från upphovsrättsinnehavaren. Exempel på innehåll från tredje part är tabeller, figurer och bilder, men det kan också röra sig av annan typ av innehåll.

Bildrättigheter (ytterligare tillstånd krävs för återanvändning):

Frågor om rättigheter och licenser bör riktas till:
Nordisk ministerråd/PUB
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Köpenhamn
pub@norden.org

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är ett av världens mest omfattande regionala samarbeten. Det omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland.

Det nordiska samarbetet är politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat och en viktig del av europeiskt och internationellt samarbete. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett starkt Norden i ett starkt Europa.

Det nordiska samarbetet vill stärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global omvärld. Gemensamma värderingar länderna emellan bidrar till att stärka Nordens ställning som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordisk ministerråd
Nordens Hus
Ved Stranden 18
DK-1061 Köpenhamn
www.norden.org

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer